

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3/2021. (I. 7.) AB HATÁROZATA

a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 70. §-át és az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 20. § (5) bekezdését érintő, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény megállapításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítása iránti bírói kezdeményezés tárgyában – *dr. Czine Ágnes, dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Salamon László és dr. Sulyok Tamás* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Schanda Balázs* alkotmánybíró különvéleményével meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 70. §-át és az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 20. § (5) bekezdését érintően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján alkotmányos követelményként megállapítja: a meghatalmazott képviseleti jogosultságának tartalmi vizsgálata arra is kiterjed, hogy nincs-e jogszabályi – így az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 20. § (5) bekezdése alapján fennálló – akadálya a meghatalmazott eljárásának, és ezen vizsgálata alapján szükség esetén le kell vonnia a felek perbeli képviseletét érintő jogkövetkezményeket.

2. Az Alkotmánybíróság az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 20. § (5) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Kúria eljáró tanácsa az előtte folyamatban lévő közigazgatási jogvita elbírálása iránti Kfv.I.35.231/2020. számú perben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybírósághoz 2020. június 26-án érkezett bírói kezdeményezéssel élt az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Üttv.) 20. § (5) bekezdése ellen, annak alaptörvény-ellenességének megállapítását és visszamenőleges hatályú megsemmisítését kérve. A Kúria tanácsa kérte továbbá az Üttv. 20. § (5) bekezdésének az előtte folyamatban levő perben, továbbá valamennyi valamely bíróság előtt folyamatban lévő ügyben történő alkalmazásának kizárását.
- [2] Az indítványozó bírói tanács előadta, hogy az előtte folyamatban lévő ügy előzménye, hogy az érintett közigazgatási jogvitában a felperes képviselőjeként eljáró ügyvéd (a továbbiakban: Ügyvéd) 2002. október 21-től kormányzati tisztviselői szolgálati jogviszonyban állt a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) jogelődjének különböző szervezeti egységeivel. Az Ügyvéd szolgálati jogviszonyát 2011. június 27-ei hatállyal a NAV felmentéssel megszüntette. A NAV Kiemelt Ügyek Adóigazgatóságának igazgatója 2011. március 30-án az Ügyvéd részére az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (a továbbiakban: Ügyvédi tv.) 25. § (3) bekezdése szerinti, a hároméves ügyvállalási korlát alóli felmentés megadásáról szóló okiratot állított ki. Ezt követően az Ügyvéd 2014. június 27-ig ügyvédként a NAV egyes szervei előtt 16 ügyben eljárta.
- [3] A Fővárosi Törvényszék 2016. november 3-án kelt, 6.Mf.680510/2016/10. számú ítéletével megállapította, hogy az Ügyvéd felmentése a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményébe ütközően jogellenes volt, ezért kötelezte a NAV-ot arra, hogy az Ügyvédet az eredeti munkakörében foglalkoztassa tovább. Ezt követően az Ügyvéd a NAV köztisztviselőjeként tényleges munkát nem végzett. Az Ügyvéd kormánytisztviselői szolgálati jogviszonyát a vele 2017. február 3-án közölt okirattal 2017. április 3-i hatállyal a NAV ismételt megszüntette, az ügyvállalási korlát alól az Ügyvéd ekkor felmentést nem kapott. Az Ügyvéd az ismételt felmentés miatt munkaügyi jogvitát kezdeményezett.

- [4] Az indítványozó kúriai tanács előtt folyamatban lévő eljárás alapjául az szolgált, hogy az elsőfokú adóhatóság 2017. október 18-án a felperes vállalkozás terhére határozattal mulasztási bírságot állapított meg. A felperes vállalkozás ügyvezetője 2017. november 14-én meghatalmazást adott az Ügyvéd részére a vele szemben folyó adóigazgatási eljárás, továbbá a rendes bíróság előtt folyó jogorvoslati eljárásban az adózó teljes jogkörű képviselőre.
- [5] A NAV elsőfokú adóhatósága 2017. december 12-én külön végzéssel (a továbbiakban: elsőfokú adóhatósági végzés) érdemi vizsgálat nélkül – mint nem jogosulttól származót – elutasította az Ügyvéd által az elsőfokú határozat ellen benyújtott fellebbezést a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 40. § (2) bekezdése és az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: régi Art.) 136. § (6) bekezdésére hivatkozással. Az elsőfokú adóhatósági végzés indokolása szerint az Ügyvéd a NAV-nál 2017. április 3-ig jogviszonyban állt, ezért az Ügyvédi tv. 25. § (2)–(3) bekezdései alapján 2020. április 3-ig nem jogosult a NAV előtt ügyvédként eljárni. Ezen elsőfokú adóhatósági végzést a másodfokú adóhatóság helybenhagyta, amely ellen önállóan nem, csak az ügy érdemében hozott közigazgatási határozattal szemben előterjesztett jogorvoslati kérelem keretében volt jogorvoslat kezdeményezhető.
- [6] A NAV Központi Irányítás Vezetője az elsőfokú adóhatósági végzés indokolásával azonos tartalmú általános hatályú rendelkezést (a továbbiakban: Körlevél) is kiadott a NAV szervezeti egységei vezetőinek címezve, amelyben a folyamatban lévő eljárások felülvizsgálatát kérte azzal, hogy amennyiben az adózót az Ügyvéd képviseli, az eljárása visszautasítása érdekében a Ket. 40. § (4) bekezdése szerinti intézkedéseket tegyék meg, valamint az adózókat tájékoztassák arról, hogy a képviselő visszautasítása jogaik gyakorlását és érvényesítését nem befolyásolja.
- [7] A Kúria tanácsa előtt folyamatban lévő közigazgatási jogvitát érintően a NAV másodfokú adóhatósága a felperes ügyvezetője által benyújtott fellebbezés alapján meghozott határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta. Ezen másodfokú adóhatósági határozatot az Ügyvédnek nem kézbesítették. A felperes vállalkozás a másodfokú határozat és a Körlevél ellen közigazgatási jogvitát kezdeményezett. A közigazgatási perben az alperes NAV kezdeményezte az Ügyvéd felperesi képviselőként történő kizárását az Ügyvédi tv. 25. § (2)–(3) bekezdései és az Üttv. 20. § (5) bekezdése alapján.
- [8] A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (a továbbiakban: elsőfokú bíróság) az Ügyvéd eljárását a felperes ügyvezetője által 2017. november 14-én adott meghatalmazás alapján elfogadta, és 26.K.33.645/2018/4. számú végzésével a keresetlevelet a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 48. § (1) bekezdés d) pontja alapján visszautasította, mert álláspontja szerint az adóhatóság nem jogszerűen utasította vissza az Ügyvéd képviselői jogosultságát. Az elsőfokú bíróság szerint az Ügyvédi tv. 25. §-a az ügyvéd számára tartalmaz korlátozást a megbízásvállalásra, az adóhatóság a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:95. §-ára figyelemmel nem volt jogosult a megbízási jogviszony érvényességét vizsgálni. Az elsőfokú bíróság indokolása szerint az Alaptörvény 28. cikke alapján az Üttv. 20–21. §-aihoz fűzött miniszteri indokolás és a bírói gyakorlat (BDT 2009.1995., BH2018.130) értelmében az adóhatóság a Ket. 40. §-a és a 40/A. §-a, a régi Art. 7–9/A. §-ai, valamint az Ügyvédi tv. 26. §-a alapján csak annyiban vizsgálhatja a meghatalmazott képviselői jogosultságát, amennyiben az magából a meghatalmazásból kitűnik. Mindezekre tekintettel a keresetlevél – a Körlevélre is kiterjedő – visszautasítására a régi Art. 7. § (2) bekezdés cb) pontja, 143. §-a, a Ket. 40. § (7) bekezdése, 73/A. § (3) bekezdése és a 78. § (1) bekezdése alkalmazásával azért került sor, mert az Ügyvéd részére nem kézbesítették szabályszerűen a másodfokú adóhatósági határozatot, ezáltal nincs közigazgatási per tárgyává tehető jogerős közigazgatási cselekmény.
- [9] Az elsőfokú bíróság végzése ellen a NAV kezdeményezett bírósági felülvizsgálatot a Kúria előtt. A Kúria 2019. április 18-án kelt, Kfv.V.35.181/2019/8. számú végzésében megállapította, hogy az Ügyvéd a felülvizsgálati eljárásban a felperes vállalkozás képviselőjében a törvény erejénél fogva nem járhat el. A Kúria ezen végzésének indokolása alapján az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti törvényi korlátozás az ügyvédi tevékenység gyakorlásával kapcsolatban köti a feleket és a bíróságot, ezért megállapítható, hogy a 2017. április 3-tól kezdődő hároméves ügyvállalási korlát még nem telt el, így módon a Kúria ezen végzése alapján a Kfv.V.35.181/2019/11. számú végzésével a felülvizsgálati ellenkérelmet és a csatlakozó felülvizsgálati kérelmet visszautasította.
- [10] Ezt követően az Ügyvéd kifogásolta a Kúria eljárásának szabályszerűségét. A Kúria felülvizsgálati ügyben eljáró három bíróból álló tanácsa jogegységi eljárást kezdeményezett. A Kúria elnöke a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt feltétel hiánya miatt mellőzte a jogegységi eljárás elrendelését. A Kúria eljáró tanácsa a Kp. 8. § (6) bekezdése alapján

öt hivatásos bíróból álló tanács eljárását rendelte el és a felülvizsgálati eljárás felfüggesztése mellett az Alkotmánybírósághoz fordult utólagos normakontroll eljárást kezdeményezve.

- [11] 2. A Kúria eljáró tanácsa indítványának indokolása szerint az előtte folyó ügyben alkalmazandó Üttv. 20. § (5) bekezdése ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, a XII. cikk (1) bekezdésével és a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseivel.
- [12] A Kúria eljáró tanácsa szerint az Ügyvédi tv. 25. § (2)–(3) bekezdéseinek második fordulata tartalmilag nagyrészt azonos az Üttv. 20. § (5) bekezdésével. A két jogszabályhely közötti eltérés abban áll, hogy a korábbi norma „ügyvédi megbízásról” és az ügy intézésében „munka-, szolgálati- vagy alkalmazotti jogviszony” alapján való részvétel hiányáról, míg a hatályos törvény „ügyvédi tevékenység folytatásáról” rendelkezik, azonban az ügy intézésében való részvétel jogi természetét nem konkretizálja. A Kúria értelmezése szerint a hatályos Üttv. a korábbi Ügyvédi tv.-hez képest kitágította az ügyvállalási korlátot, mert korábban csak a megbízás alapján folytatott ügyvédi tevékenység volt tilalmazott – a kirendelés vagy a szolgáltatási szerződés alapján végzett tevékenység nem – és csak akkor, ha a megbízással érintett konkrét ügyben az ügyvéd korábban munka-, szolgálati-, vagy alkalmazotti jogviszony alapján járt el. A hatályos Üttv. értelmében – a Kúria szerint – minden ügyvédi tevékenység korlátozás alá esik attól függetlenül, hogy az ügyvéd az ügyet milyen jogviszonyban intézi, illetve korábban milyen jog viszony alapján járt el.
- [13] A Kúria eljáró tanácsa szerint az előtte folyamatban levő, kötelező jogi képviselő igénybevétele mellett folytatható felülvizsgálati eljárásban a Kp. 27. § (1) bekezdése értelmében az ügyvéd részére a felülvizsgálati eljárásra adott meghatalmazás az Üttv. 20. § (5) bekezdése alapján az ügyvállalási korlát alóli felmentés hiányában jogosult-e képviselni a felperest, és ennek függvényében az ügyvéd által benyújtott felülvizsgálati ellenkérelem és csatlakozó felülvizsgálati kérelem hatályos-e.
- [14] A Kúria eljáró tanácsa szerint a régi Art., a Ket. és a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) nem tartalmaz kifejezett utalást az Üttv. ügyvállalási korlátról szóló rendelkezéseinek, így az Üttv. 20. § (5) bekezdésének az alkalmazhatóságára. E tekintetben csak a Pp. 63. § (1) bekezdése tartalmaz az Üttv. 20. § (4) bekezdésével megfeleltethető rendelkezést. A Kúria eljáró tanácsa szerint az ügyvédi meghatalmazással összefüggésben a Pp. szabályai értelmében azt vizsgálhatja, hogy a meghatalmazás nyilvánvaló, magából az okiratból kitűnő hiányosságban szenved-e, illetve az adott perben az ellenérdekű fél maga a képviselő vagy olyan személy-e, akit ugyancsak ő képvisel. A Kúria szerint a képviselő vizsgálata szöveg szerint a meghatalmazáshoz kötött, azonban a jelenlegi bírói gyakorlat mellett az Alkotmánybíróság 3179/2018. (VI. 8.) AB határozata (a továbbiakban: Abh.) tükrében már nem tartható. A Kúria eljáró tanácsa szerint a jelenlegi szabályozási környezetben az Üttv. 20. § (5) bekezdése az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján sérti a normavilágosság követelményét különös tekintettel arra, hogy a releváns ügyvállalási korlát közigazgatási eljárásban való vizsgálhatóságát nem jogszabály tételes rendelkezése írja elő. A Kúria eljáró tanácsa hivatkozása szerint a bírói gyakorlatban országosan sem alakult ki egységes álláspont, a Pp. alapján az Üttv. 20. § (5) bekezdésére hivatkozással ellentétes döntések születtek.
- [15] A Kúria eljáró tanácsa indítványában hivatkozott az Üttv. 20–21. §-aihoz fűzött miniszteri indoklásra, amely értelmezése szerint azt tartalmazza, hogy az ügyvédi megbízás az ügyvállalási korlát esetére sem semmis, az kizárólag az ügyvéd oldalán, és kizárólag fegyelmi felelősség megállapításával szankcionálható. A Kúria eljáró tanácsa szerint a miniszteri indoklás és az Abh. nem állnak egymással összhangban. A Kúria eljáró tanácsának álláspontja szerint alkotmányossági aggályokat vet fel továbbá, hogy a bíróság az eljárása során az ügyvédi kamara köztestületi hatáskörbe tartozó fegyelmi ügy alapjául szolgáló kérdésben nem dönthet.
- [16] A Kúria eljáró tanácsának indítványa szerint a bíróság hivatalból köteles arról gondoskodni, hogy a törvényben szabályozott ügyvállalási korlát alá eső megbízással rendelkező ügyvéd perbeli képviselőként járhatson el. Azáltal, hogy a peres eljárás szabályai szerint az ügyvédi megbízás csak annyiban vizsgálható, amennyiben magából a meghatalmazásból kitűnik, a bíróságnak nincs arra törvényes lehetősége, hogy az igazságszolgáltatási tevékenységén belül érvényesítse a fél azon jogát, hogy az ellenérdekű felet ne az Üttv. 20. § (5) bekezdése értelmében kizárt ügyvéd képviselje, ezáltal végső soron az alkotmányos értelemben vett törvényes eljárás követelményeit érvényesítse.
- [17] A Kúria eljáró tanácsa szerint amennyiben kizárólagos kamarai hatáskörbe tartozik az ügyvállalási korlát megsértése következményeinek levonása, úgy az Alaptörvény 25. cikk (1) bekezdésében meghatározott igazságszolgáltatási tevékenysége csorbát szenved. A Kúria utalt arra is, hogy az Üttv. 209. § b) pontja értelmében az Üttv. az ügyvédi szolgáltatásnyújtás szabadsága tényleges gyakorlásának elősegítéséről szóló, a Tanács

1977. március 22-i 77/249/EK Irányelvének történő megfelelést szolgálja, ily módon még a más tagállamban ellátott tevékenység esetén sem mellőzhetők az ügyvállalási korlátra vonatkozó szabályok.

- [18] A Kúria eljáró tanácsa az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben utalt arra, hogy a bíróságok által sem mellőzhető a képviseleti jog Üttv. 20. § (5) bekezdéséhez kötött vizsgálata, melyet a közigazgatási perben a Kp. 26. § (1) bekezdése folytán irányadó Pp. 70. §-a sem zár ki.
- [19] A Kúria eljáró tanácsa szerint a Pp. 64–71. §-ai a Ket. 40. §-ától (jelenleg az Ákr. 13–14. §-aitól) részben eltérnek, mivel a Pp.-ben nincs a Ket. 40. § (4) bekezdésének [jelenleg az Ákr. 13. § (4) bekezdés a) pontjának, illetve az Air. 14. § (4) bekezdés a) pontjának] megfelelő rendelkezés. A Kúria eljáró tanácsának indítványa értelmében a közigazgatási és a perrendi eljárási rezsimben az ügyvédi képviselet különböző szempontok melletti vizsgálata ahhoz az ellentmondáshoz vezetne, hogy a korábbi munkáltató közigazgatási szervvel szemben az ügyvéd felmentés hiányában nem láthatna el képviseletet, míg a korábbi munkáltató ellen indított perben pedig elláthatna. A Kúria eljáró tanácsa szerint e téren nincs jelentősége annak, hogy az ügyvállalási korlát vizsgálata hivatalból vagy az ellenérdekű fél kérelmére történik-e, sem pedig annak, hogy az eljárás mely szakaszában, mert a vizsgálat eredménye az ügyvéd és megbízója közötti megbízási kötelelem tárgyára, a megbízás érvényességére is kihat.
- [20] A Kúria eljáró tanácsa szerint kétséges a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése, ha a fél és megbízottja akaratan kívül az ügyvédi képviselet szabályszerű meghatalmazás ellenére az eljárás bármely pontján úgy is megszűnhet, hogy az ügyvállalási korlátra az ellenérdekű fél hivatkozik. Az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti ügyvállalási korlát ugyanakkor jellemzően összetettebb, több tény együttes értékelését, akár bizonyítás felvételét is igénylő bizonyítást igényel.
- [21] A Kúria eljáró tanácsa szerint amennyiben a képviselet körében a bíróság az ügyvállalási korlátot adóügyben indított közigazgatási perben vizsgálja, akkor ténylegesen az ügyvédi kamara fegyelmi bizottsága hatáskörébe tartozó fegyelmi ügy alapját képező tényeket értékeli, miközben egy majdani fegyelmi ügyben a kamarai döntés a bíróságot nem köti a Kp. 85. § (6) bekezdése és a Pp. 263. § (2) bekezdése értelmében.
- [22] A Kúria eljáró tanácsának álláspontja szerint, ha a bíróság a perbeli képviselet körében az ügyvédi meghatalmazás Üttv. 20. § (5) bekezdésének való megfelelést teljeskörűen vizsgálhatja, az ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseivel és az I. cikk (3) bekezdésével, mert az Alaptörvény által elismert alapjogok szükségtelen és aránytalan korlátozását eredményezi. A Kúria eljáró tanácsa szerint „a korábbi munkáltató belső információinak védelmét biztosító számos jogi norma folytán az Üttv. 20. § (5) bekezdése olyan törvényi rendelkezés, amely – azáltal, hogy az ügyvállalási korlát érvényesülését a korábbi munkáltató felmentő nyilatkozatától objektíve teszi függővé és az eljáró hatóságok, illetve a bíróság részére nem ad mérlegelési lehetőséget az ügyvállalási korlát jogalkotói és alapjogi célja vizsgálatát illetően – aránytalanul és szükségtelenül korlátozza a fél védelemhez való joga keretében a jogi képviselő megválasztásának jogát, így az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésében elismert alapjogot, azon keresztül pedig ellentétes a B) cikk (1) bekezdésével is, mert annak értelmezése során a jogalkotói cél (a volt munkáltató üzleti titok védelme) értékelésére nem ad lehetőséget.”
- [23] A Kúria eljáró tanácsa azzal indokolta az Üttv. 20. § (5) bekezdésének az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdésébe ütközését, hogy a jogszabályhely nem tartalmaz többletrendelkezést arra az esetre, ha egy munkaügyi vita eredményeként az időközben ügyvéddé lett munkavállalót eredeti munkakörébe visszahelyezi a bíróság, azonban a korábbi munkáltató tényleges munkavégzés nélkül ismételtlen megszünteti a jogviszonyt, azonban az ügyvállalási korlát alól nem ad felmentést, amely esetben a korábbi munkáltató visszaélészerűen is hivatkozhat az ügyvállalási korlátra, amely az Ügyvéd oldalán többszöri hároméves korlátot is eredményezhet, ily módon sértve a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz való jogot, illetve a megbízó oldalán a tisztességes eljáráshoz (védelemhez) való jog sérelmét eredményezheti.
- [24] 3. Az ügyben az igazságügyi miniszter és a Magyar Ügyvédi Kamara észrevételeket terjesztett elő.

II.

- [25] 1. Az Alaptörvény bírói kezdeményezéssel érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XII. cikk (1) Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[26] 2. A bírói kezdeményezésben felhívott Üttv. érintett rendelkezése:

„20. § (5) Korábbi munkáltatójával szemben az ügyvédi tevékenység gyakorlója akkor folytathat ügyvédi tevékenységet, ha a munkavégzésre irányuló jogviszony legalább három éve megszűnt, és az ügy intézésében nem vett részt. A korábbi munkáltató e korlátozás alól felmentést adhat.”

[27] 3. A bírói kezdeményezésben felhívott Ügyvédi tv. 2017. december 31-ig hatályos érintett rendelkezése:

„25. § (2) Korábbi megbízójával szemben az ügyvéd megbízást akkor vállalhat el, ha a korábbi és az új ügy között nincs összefüggés, korábbi munkáltatójával szemben pedig akkor, ha a munkaviszony (szolgálati, alkalmazotti jogviszony) legalább 3 éve megszűnt, és munkavállalóként az ügy intézésében nem vett részt.

(3) A megbízó, a korábbi megbízó és a munkáltató az e §-ban foglalt korlátozás alól írásban felmentést adhat.”

[28] 4. A bírói kezdeményezésben felhívott Pp. hatályos érintett rendelkezése:

„70. § [A képviseleti jogosultság vizsgálata]

A meghatalmazott képviseleti jogosultságát a bíróság az eljárás bármely szakaszában hivatalból vizsgálja.”

III.

[29] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt megvizsgálta, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e az Abtv. 25. és 52. §-ában írt formai és tartalmi feltételeknek {3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [15]–[24], 3242/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [7]; 3102/2018. (IV. 9.) AB határozat, Indokolás [18]}.

[30] Az Abtv. 25. §-a értelmében a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezheti az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította.

[31] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „[a] kérelem az Abtv. 52. §-ának (1) bekezdésében megkövetelt határozottságnak (*applicatio certa*) akkor felel meg, ha az (1b) bekezdésben felsorolt feltételeknek eleget tesz, így pontosan és egyértelműen megjelöli az indítvány indokait, az indítvány által támadott jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést, az Alaptörvény vagy nemzetközi szerződés megsértett rendelkezését. Az indítványnak indokolnia kell továbbá, hogy a sérelmezett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével vagy a nemzetközi szerződéssel, továbbá kifejezett kérelmet kell tartalmaznia a támadott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazása tilalmának kimondására. Nem alkalmas az indítvány az érdemi elbírálásra, ha félreérthetően jelöli meg az Alaptörvénynek azt a rendelkezését, amelyet sérülni vél {3175/2014. (VI. 18.) AB végzés, Indokolás [5]}, vagy pusztán megjelöli azt, de nem indokolja meg – nem tartalmaz részletes érvelést arra vonatkozóan –, hogy az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével miért ellentétes a támadott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés [3136/2013. (VII. 2.) AB végzés, 3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, 3226/2013. (XII. 12.) AB végzés]. Az elégtelen indokolás miatt akadálya az érdemi elbírálásnak az is, ha a támadott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés és az Alaptörvény megjelölt rendelkezése között nem állapítható meg összefüggés [3269/2012. (X. 4.) AB határozat, 12/2014. (IV. 10.) AB határozat, 3025/2014. (II. 17.) AB határozat, 37/2013. (XII. 5.) AB határozat, 3074/2013.

- (III. 14.) AB határozat] vagy az alkotmányjogi értelemben nem releváns [3009/2012. (VI. 21.) AB határozat].” [3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [19]]
- [32] Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy az Abtv. 52. §-ának (2) bekezdése értelmében állandó gyakorlata szerint a határozottság követelményének minden támadott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés és az Alaptörvény minden felhívott rendelkezése vonatkozásában külön-külön teljesülnie kell [3136/2013. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [7]].
- [33] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bírói kezdeményezés az Abtv. 25. §-ában, valamint az 52. § (1) és (1b) bekezdéseiben előírt, az Alkotmánybíróság 3058/2015. (III. 31.) AB végzésével értelmezett feltételeknek megfelel, mivel az eljárásban alkalmazni kell az Üttv. megjelölt rendelkezését, az eljárás felfüggesztése megtörtént, és az indítvány határozott kérelmet tartalmaz, valamint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére és a XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapított érvelés vonatkozásában pontosan és egyértelműen megjelöli az indítvány indokait, a támadott jogszabályi rendelkezést, illetve az Alaptörvény megsértett rendelkezését.
- [34] Az Alkotmánybíróság megállapította ugyanakkor, hogy a bírói kezdeményezés az Alaptörvény XII. cikkére és a XXVIII. cikk (7) bekezdésére vonatkozó indítványi elem tekintetében nem tartalmaz indokolást, ily módon e tekintetben az indítvány nem felel meg a határozott kérelem követelményének, ezért az indítvány az Alaptörvény XII. cikkére és a XXVIII. cikk (7) bekezdésére alapított elemei tekintetében nem vizsgálható érdemben. Ugyanígy nem vizsgálható érdemben az indítványozó bírói tanács védelemhez való jogra történő hivatkozása, mert e tekintetben egyrészt konkrét alaptörvényi rendelkezést nem jelölt meg, másrészt e tekintetben az indítvány külön indokolást nem tartalmaz, így nem felel meg a határozott kérelem követelményének.
- [35] Az indítvány az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és a XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában megindokolja, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvénnyel, továbbá kifejezett kérelmet tartalmaz a támadott jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazása tilalmának kimondására.

IV.

- [36] A bírói kezdeményezés nem megalapozott.
- [37] 1. Az indítványozó bírói tanács az Üttv. 20. § (5) bekezdésének alkotmányossági vizsgálatát kéri az Alkotmánybíróságtól, mert álláspontja szerint az előtte folyamatban lévő ügyben az Üttv. 20. § (5) bekezdését együtt értelmezve a Pp. 70. §-ával és az Abh.-val vizsgálnia kell, hogy az Ügyvéd az ügyvállalási korlát alóli felmentés hiányában jogosult-e képviselni a felperest, és ennek függvényében az Ügyvéd által benyújtott felülvizsgálati ellenkérelem és csatlakozó felülvizsgálati kérelem hatályos-e. Az indítványozó szerint sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti normavilágosságot, illetve az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, amennyiben a bíróság tartalmi vizsgálatnak veti alá a perben benyújtott ügyvédi meghatalmazást.
- [38] Az Alkotmánybíróság előjáróban rögzíti, hogy a jelen ügyben is szakjogi – így nem az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó, alkotmányossági – kérdésnek tekinti annak megítélését, hogy az alapügyben benyújtott ügyvédi meghatalmazás esetében fennáll-e az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti ügyvállalási korlát.
- [39] Következésképpen az Alkotmánybíróság határozata kizárólag az indítvánnyal érintett Üttv. 20. § (5) bekezdésének, illetőleg az ezzel szoros összefüggésben álló eljárásjogi rendelkezések, így különösen a Pp. 70. §-ának alkotmányossági vizsgálatára szorítkozik.
- [40] 2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette az ügyvállalási korlátra vonatkozó szabályozást.
- [41] Az Üttv. 20. § (5) bekezdése értelmében az ügyvéd korábbi munkáltatójával szemben akkor folytathat ügyvédi tevékenységet, ha a munkavégzésre irányuló jogviszony legalább három éve megszűnt, és az ügy intézésében nem vett részt. A korábbi munkáltató e korlátozás alól felmentést adhat. Az Üttv. 2018. január 1-ei hatálybalépésével változott az ügyvállalási korlátra vonatkozó szabályozás, amelyet korábban az Ügyvédi tv. 25. § (2) és (3) bekezdései tartalmaztak. Az Üttv. e vonatkozásban a személyi hatályában bekövetkezett változásokra tekintettel, illetve a munkáltató Üttv. 2. § (2) bekezdés a) pont aa) alpontjában meghatározott gyűjtőfogalmának hivatkozásában tér el a korábbi Ügyvédi tv. szövegétől, az ügyvállalási korlát jogintézményén érdemben nem változtatott.

- [42] Az ügyvállalási korlát alkalmazását továbbra is érdemben változatlan feltételek mellett indokoltnak tartotta a jogalkotó, mivel a cél annak megelőzése, hogy az ügyvédi tevékenységet gyakorló a korábbi jogviszonya alapján megszerzett belső információkat ne használhassa fel a korábbi munkáltatóval ellenérdekű későbbi ügyfele hasznára. Az ügyvállalási korlát az Üttv. és az Ügyvédi tv. alapján is abban az esetben áll fenn időhatár nélkül, ha az ügyvéd az érintett ügy intézésben részt vett, amennyiben nem vett részt, azaz új ügyről van szó, akkor a korlátozás a munkavégzésre irányuló jogviszony megszűnését követő három évig áll fenn. Mind az Üttv., mind a korábbi Ügyvédi tv. lehetőséget ad arra, hogy a korábbi munkáltató a hároméves ügyvállalási korlát alól felmentést adjon.
- [43] Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy az ügyvállalási korlát jogintézményének fenntartása – a Magyar Ügyvédi Kamara *amicus curiae* beadványában foglaltak szerint is – az igazságszolgáltatás integritásának fenntartását szolgálja, amely egyaránt jelenti a külső és a belső befolyástól mentes, pártatlan és tárgyilagos eljárás biztosítását. Az igazságszolgáltatás integritását nemcsak családi, hozzátartozói kapcsolatok, hanem egyéb külső, belső befolyásoló tényezők is érinthetik, amelyek bírósági perben veszélyeztethetik az ítékezés, illetve a hatósági ügyben a hatósági döntéshozatal pártatlanságát, tárgyilagosságát.
- [44] 3. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban már részletesen foglalkozott az ügyvéd által ellátott jogi képviselői hatósági és bírósági eljárásban történő vizsgálatának alkotmányos szempontjaival, azonban a meghatalmazás alapjául szolgáló semmisség kérdésére nem tért ki.
- [45] Az Alkotmánybíróság előjáróban utal arra, hogy számos más foglalkozás feladatköre és részletszabályai esetében a jogi szabályozás legfeljebb a tevékenység kereteit és feltételrendszerét határozza meg, ugyanakkor az ügyvédi hivatás gyakorlásának feltételei, részletszabályai erősen normatívan formalizáltak. Mindazonáltal az ügyvédi hivatás minden egyéb hivatástól eltér abban a tekintetben, hogy a megbízók alkotmányos jogaival szoros kapcsolatban áll, azok érvényesítését garanciális jelentőséggel elősegíti.
- [46] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban utalt arra, hogy „[a]z ügyvéd funkcionális függetlensége megköveteli, hogy az ügyvéd független legyen a közhatalom, illetve az ügyfele érdekeit hátrányosan érintő befolyásoktól. Az Ütv.-ben rögzített összeférhetetlenségi, illetve a megbízás elvállalásának korlátaira vonatkozó szabályok célja, hogy az ügyvéd funkcionális függetlenségén keresztül az igazságszolgáltatás rendes működését biztosítsák, illetve fenntartsák az ügyvédséggel szembeni közbizalmat. Az Alkotmánybíróság a 365/B/2000. (IX. 23.) AB határozatában rámutatott, hogy »[m]ás oldalról tekintve az összeférhetetlenségi szabályoknak az a céljuk, hogy kizárják az elvtelen, a megbízó érdekeivel ellentétes, vagy egyébként jogszerűtlen képviselői lehetőségét. Az ügyvédi megbízás ugyanakkor természeténél fogva magas szintű etikai követelményekkel járó bizalmi jellegű jogviszony, így indokolt, hogy a szabályozás az elvtelen képviselőnek még a látszatát is törekedjék elkerülni.« [ABH 2002, 1147, 1151]” (Abh., Indokolás [47])
- [47] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban a hatósági eljárásra vonatkoztatva az alábbi megállapításokat tette az ügyvéd képviselői jogának vizsgálatával összefüggésben: „A Ket. 40. §-a alapján a hatóságnak nemcsak joga, hanem kötelezettsége is a meghatalmazott képviselői jogosultságának vizsgálata, amely szükségszerűen lehetővé teszi a jogszabályok által meghatározott körben, azok kereteit nem túllépve az ügyvédség feletti hatósági jogkör gyakorlását, következésképpen önmagában a képviselői jog hatóság általi vizsgálata nem eredményezi az ügyvédség önkormányzatiságának és a kamarai hatáskörnek a sérelmét. A Ket. 40. § (4) bekezdésében foglalt »alkalmatlanság« fogalmát a jogszabály nem határozza meg, annak értelme egyéb jogszabályi rendelkezések jelentéstartalma és az adott ügy speciális tényei és körülményei alapján határozható meg, amely adott esetben jogi tények alapján fennálló alkalmatlanság megállapítását is eredményezheti.
- Az Alkotmánybíróság a Ket. 40. § (4) bekezdése és az Ütv. [Ügyvédi tv.] 25. § (2)–(3) bekezdése szabályozásának összevetése és a joggyakorlat alapján arra a következtetésre jutott, hogy az Ütv. 25. § (2) bekezdésében foglalt összeférhetetlenség esete megalapozhatja az ügyvéd képviselőként történő visszautasítását a hatósági eljárásban a Ket. 40. § (4) bekezdésének alkalmazásával, azonban e tekintetben külön mérlegelendő, hogy az érintett ügyvéd a hatóságtól az Ütv. 25. § (3) bekezdése alapján felmentést kapott-e és az mire terjedt ki.” (Abh., Indokolás [61]–[62])
- [48] Következésképpen az Abh.-ban az Alkotmánybíróság a hatósági eljárás vonatkozásában megerősítette, hogy a hatóságnak a Ket. 40. §-a alapján kötelezettsége az ügyvédi meghatalmazás tartalmi vizsgálata olyan terjedelmi körben, amely a nyilvánvaló – adott esetben jogi tényeken alapuló összeférhetetlenség esetére is vonatkozó – alkalmatlanság nyilvánvaló eseteit hivatott kiszűrni és szükség esetén a képviselő visszautasításáról dönteni. Az Ákr. 13. § (4) bekezdés a) pontja alapján a korábbi szabályozás érdemben nem változott, ily módon

a hatóságnak az Ákr. alapján folytatott eljárásokban is ugyanúgy kötelezettsége az ügyvédi meghatalmazás tartalmi vizsgálata.

- [49] A jelen ügyben azonban az indítványozó bírói tanács által jelzett körben nem a hatósági eljárásra vonatkozó eljárásjogi rendelkezések értelmezése a fő kérdés – amelyet az Abh. már érdemben vizsgált –, hanem az ügyvédi meghatalmazás bírósági eljárásban irányadó eljárásjogi rendelkezések alapján történő vizsgálatának terjedelmi köre vizsgálendő. Az Abh. az azon ügyben benyújtott alkotmányjogi panasz tárgyából adódóan, az indítványhoz kötöttségre figyelemmel nem vizsgálta érdemben a bírósági eljárásban benyújtott ügyvédi meghatalmazás vizsgálatának terjedelmi kereteit, e tekintetben pusztán abban látta az adott ügyben támadott bírósági határozat alaptörvény-ellenességét, hogy a konkrét ügyben eljáró bíróság indokolási kötelezettségének nem tett eleget, ezáltal megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését.
- [50] Az Alkotmánybíróság visszautalva a IV/2. pontban (Indokolás [40] és köv.) kifejtettekre megállapítja, hogy a bírósági eljárásban benyújtott ügyvédi meghatalmazás vizsgálata a Pp. 70. §-a értelmében az eljáró bíróság hivatalból ellátandó kötelezettsége, amely nemcsak a formai, hanem a tartalmi vizsgálatra is vonatkozik. A régi Pp. 72. §-a a meghatalmazás hivatalbóli vizsgálatát a régi Pp. 67–69. §-okban meghatározott követelményekre szűkítette, azonban a hatályos Pp. a 70. §-ban többek között arra tekintettel is mellőzte a korábbi szabályozási megoldásban szereplő merev hivatkozások szerepeltetését, hogy az eljáró bíróság megfelelően érvényre tudja juttatni a meghatalmazás formai és tartalmi vizsgálatát. Az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy az ügyvédi meghatalmazás perbeli tartalmi vizsgálatának nem lehet akadály, hogy az ügyvédekre irányadó ügyvállalási korlát jogintézménye az ügyvédekre vonatkozó státusztörvényben és nem a Pp.-ben szerepel.
- [51] 4. Az Alkotmánybíróság elsőként az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti normavilágosság sérelmére vonatkozó indítványozói hivatkozást vizsgálta meg.
- [52] Az Alkotmánybíróság felidézte a normavilágossággal kapcsolatos gyakorlatát. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság, amely „az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt követeli meg, hogy a jog egésze, egyes részterületei és szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára is előre láthatóak legyenek” [3057/2019. (III. 25.) AB határozat, Indokolás [15]]. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság alapkövetelménye a jogszabályok kiszámíthatósága és az egyes jogi normák egyértelműsége [33/2014. (XI. 7.) AB határozat, Indokolás [32]; 3001/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [87]].
- [53] Az Alkotmánybíróság a 24/2013. (X. 4.) AB határozatban rögzítette, hogy „[a]z Alkotmánybíróságnak a norma egyértelműségének követelményével kapcsolatos eddigi gyakorlata szerint a jogszabályokat a magyar nyelv szabályainak megfelelően, világosan és közérthetően kell megszövegezni. A jogszabály-értelmezési nehézségeket általában a jogalkotói vagy jogalkalmazói jogszabály-értelmezés eszközeivel kell felszámolni.” [Indokolás [49]; 3098/2016. (V. 24.) AB határozat, Indokolás [30]–[33]; 3296/2018. (X. 1.) AB határozat, Indokolás [32]]
- [54] Az Alkotmánybíróság a 3/2016. (II. 22.) AB határozatban kiemelte, hogy a szabályozás mindaddig nem sérti a normavilágosság elvét, amíg nem minősül a jogalkalmazó számára értelmezhetetlennek, illetőleg nem nyílik lehetőség a túlzottan általános megfogalmazás miatt szubjektív, önkényes jogalkalmazásra (Indokolás [11]). Következésképpen „[a]lkotmánysértésnek csak az minősül, ha a sérelmezett jogszabály tartalma olyan mértékben homályos, vagy rendelkezései annyira ellentmondásosak, hogy a tisztázatlanság feloldására a jogszabály-értelmezés már nem elegendő” [1263/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 672–674; 3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [18]].
- [55] Az indítványozó bírói tanács szerint az Üttv. 20. § (5) bekezdése azon okból nem felel meg a normavilágosság követelményének, hogy az Alaptörvény 28. cikkének második fordulata értelmében a bíróságnak a jogszabályok értelmezése során a jogalkotói indokolásra elsődlegesen figyelemmel kell lennie. Az Üttv. 20. §-ához fűzött indokolás értelmében az ügyvállalási korlát megsértése nem eredményezi a megbízási szerződés semmisségét, e szabály megsértése az ügyvéd fegyelmi felelősségének megállapítását vonja maga után. Az indítványozó bírói tanács ezen törvényi indokolásra hivatkozással indokolta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti normavilágosság sérelmét. Az Alkotmánybíróság szerint az ügyvédi meghatalmazás ügyvállalási korlátra kiterjedő tartalmi vizsgálata nem jelenti az ügyvédi kamarai fegyelmi hatáskör elvonását, illetve a semmisség megállapítását sem. A Pp. 70. §-a alapján a képviseleti jogosultság tartalmi vizsgálata is szükséges, ugyanakkor a bíróság vizsgálata nem terjedhet ki a fél és jogi képviselője közötti megbízási szerződés érvényességére, semmisségére. Kiemelendő, hogy a Pp. 70. §-a, illetve a Pp. és a Kp. egyéb rendelkezései sem tartalmazzák szövegszerűen, hogy a bíróságnak a meghatalmazás vizsgálatakor a semmisség kérdésében is állást kellene

foglalnia, mindazonáltal az ügyvállalási korlát Üttv.-ben szabályozott jogintézménye és a Pp. 70. §-a szerinti perbeli meghatalmazás vizsgálatára vonatkozó rendelkezések együttes értelmezéséből sem vezethető le, hogy a képviseleti jogosultság perbeli vizsgálatának szükségszerű eleme lenne az alap megbízási jogviszony érvényessége. A Pp. 70. §-a alapján a bíróságnak olyan terjedelmi körben szükséges a meghatalmazást tartalmi vizsgálat alá vetnie, amely a perbeli képviseleti jogosultság fennállására/megengedhetőségére vonatkozik, hiszen a Pp. 70. §-a szövegszerűen a képviseleti jogra, azaz nem a megbízó és az ügyvéd közötti megbízási szerződésre vonatkoztatja a hivatalbóli vizsgálati kötelezettséget.

- [56] Ezen túlmenően, az ügyvéddel szembeni kamarai fegyelmi hatáskör gyakorlása sem előfeltétele a Pp. 70. §-a alapján a képviseleti jog tartalmi vizsgálatának, annál is inkább mert a kamarai fegyelmi határozat a közigazgatási jogvita tárgyában eljáró bíróságot nem köti a Kp. 85. § (6) bekezdése értelmében.
- [57] Mindezekre tekintettel megállapítható, hogy az Üttv. 20. § (5) bekezdése és annak indokolása nem áll ellentétben a Pp. 70. §-ával, a jogszabályi hierarchiában azonos szinten lévő normák között nem eredményez kollíziót, hogy a Pp. 70. §-a szerinti tartalmi vizsgálati kötelezettség egyik eleme az Üttv.-ben és nem a Pp.-ben szerepel, illetve nem áll fenn normakollízió az ügyvédi kamarát megillető fegyelmi hatáskör vonatkozásában sem. Ugyanígy nem normakollízió, hogy a meghatalmazásból kitűnő tények képviseleti joggal összefüggő tartalmi vizsgálata nem terjedhet a megbízási szerződés semmisségének vizsgálatáig.
- [58] Ezen túlmenően, tekintettel arra, hogy az indítványozó bírói tanács azon kifogása, miszerint az ügyvállalási korlát bíróság általi vizsgálata nem szerepel tételesen a jogszabályban, a fentebb kifejtettek szerint nem helytálló, megállapítható, hogy a normavilágosság követelménye ezen okból sem sérül, hiszen a Pp. 70. §-a alapján a meghatalmazás képviseleti joggal összefüggő tartalmi vizsgálatába beletartozik a törvény alapján kizárt képviselet esete is, amilyen az Üttv. 20. § (5) bekezdésében szabályozott ügyvállalási korlát. Az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy a Pp. 70. §-ának szövegezése a tekintetben változott a régi Pp.-hez képest, hogy a meghatalmazás tartalmi vizsgálatát nem szűkíti a régi Pp. 67–69. §-aiban szabályozott esetekre, éppen ezért nem áll összhangban az Alaptörvénnyel a Pp. 70. §-a alapján egy olyan bírósági gyakorlat kialakítása, amely továbbra is csak a régi Pp. szerinti esetekben ismeri el a tartalmi vizsgálat terjedelmét és nem veszi hivatalból figyelembe az egyéb jogszabály alapján kizárt képviselet eseteit. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben utal azon gyakorlatára, miszerint „[a] bírói függetlenségnek nem korlátja, sokkal inkább biztosítéka a törvényeknek való alávetettség: a bírónak a határozatait a jogszabályok alapján kell meghoznia. Ha a törvényeknek való alávetettségtől a bíróság eloldja magát, saját függetlenségének egyik tárgyi alapját vonja el. A vonatkozó jogszabályokat be nem tartó bíróság lényegében visszaél saját függetlenségével, amely adott esetben ezen keresztül a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét okozhatja. Az a bírói ítélet, amely alapos ok nélkül hagyja figyelmen kívül a hatályos jogot, önkényes, fogalmilag nem lehet tisztességes, és nem fér össze a jogállamiság alapelveivel.” {20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [23]}
- [59] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy az ügyvéd volt munkáltatójával szembeni perben szükségszerűen az egyik fél a korábbi munkáltató. Következésképpen az ilyen típusú perekben a bíróság figyelmét a másik fél szükségszerűen felhívja az ügyvállalási korlát megsértésére és a bíróság számára a Pp. alapján minden eszköz adott, hogy a feleket és képviselőiket az ügyvállalási korlattal kapcsolatos tényekről nyilatkoztassa. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy az indítványozó bírói tanács által hivatkozott uniós irányelv sem helyezi más megvilágításba a vonatkozó eljárásjogi rendelkezéseket. Következésképpen a bíróság részéről az ügyvállalási korlát, mint jogszabály alapján kizárt képviselet felderítése a gyakorlatban nem igényel bonyolultabb nyilatkozattételre kötelezést, mint például a benyújtott meghatalmazás esetében az arra jogosulttól származóság cégjegyzék vagy egyéb okiratok alapján történő megítélése, vagy egy tanúmeghallgatás, illetve szakértői meghallgatás előtt a felekkel való személyes kapcsolat feltárása, amely mintegy előkérdésként megelőzi a konkrét perbeli eljárás megengedhetőségét.
- [60] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapítja, hogy az Üttv. 20. § (5) bekezdése nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely a jogalanyok számára értelmezhetetlen lenne, vagy ellentmondásos értelmezést eredményezne, ezért az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti normavilágosság sérelme nem állapítható meg, ebből kifolyólag ezen rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

- [61] 5. Az Alkotmánybíróság ezt követően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének megsértésével kapcsolatos indítványi elemet vizsgálta meg.
- [62] Az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog esetében minden esetben tartalmi vizsgálatot folytat, így elemzi a jogszabályi környezetet és a bírói döntést, a szabályozás célját és a konkrét ügy tényállását és mindezek alapján von le következtetéseket az adott esetben megállapítható alapjogsérelemre {20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [17]; 3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [18]}.
- [63] A tisztességes eljárás (*fair trial*) az Alkotmánybíróság szerint „olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes.” [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján meghatározhatók a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát kitöltő ún. részjogosítványok. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a tisztességes eljárásnak az is része, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége {2/2017. (II. 10.) AB határozat, Indokolás [50]}.
- [64] Az indítványozó bírói tanács szerint az Üttv. 20. § (5) bekezdése azért sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, mert ha ugyanannak az ügynek bármely megelőző eljárásaiban az ügyvállalási korlátot nem vizsgálták, vagy annak hiányát elfogadták, és később a jogorvoslati fórum dönt úgy, hogy a félre hátrányos jogkövetkezményként alkalmazva új jogi képviselő meghatalmazásának hiányában visszautasítja a beadványt, miközben a félnek közben már költségei is keletkeztek és időmúlás is történt az ügyében. A Kúria azon okból is alaptörvény-ellenesnek tartja az Üttv. 20. § (5) bekezdését, hogy a fél ügyvédi képviselete ezen norma alapján a fél és az ügyvéd akaratan kívül az eljárás bármely pontján úgy is megszűnhet, hogy az ellenérdekű félnek elegendő csak hivatkozni az ügyvállalási korlát fennálltára.
- [65] Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése értelmében alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.
- [66] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül döntsön. A jelen ügyben az Üttv. 20. § (5) bekezdése vonatkozásában az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján a fél tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának fegyverek egyenlőségére vonatkozó részjogosítványa ütközik a pártatlan bíróság követelményével.
- [67] A pártatlanság követelményével az Alkotmánybíróság elsőként a 67/1995. (XII. 7.) AB határozatban foglalkozott részletesen. Ezen határozat értelmében „[a] pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.” (ABH 1995, 346, 348) Az Alkotmánybíróság a 166/2011. (XII. 20.) AB határozatban az Emberi Jogok Európai Bírósága által alkalmazott ún. kettős tesztre hivatkozott, amely szerint „a szubjektív teszt keretében az eljáró bíró személyes magatartását, vagyis azt vizsgálja, hogy volt-e az eljárás során olyan megnyilvánulása, amelyből a pártatlanságának hiányára lehet következtetni. Az objektív megközelítés pedig annak vizsgálata, hogy volt-e objektíve igazolható oka a pártatlanság hiánya feltételezésének (ABH 1995, 346–348), vagyis az adott szabályozás biztosítja-e a pártatlanság követelményét, ideértve azt is, hogy az eljárás a közösség, elsősorban a jogkeresők oldaláról nézve objektíve nem támaszthat kételyeket a pártatlanságot illetően [20/2005. (V. 26.) AB határozat, ABH 2005, 202, 225–226; 32/2002. (VI. 4.) AB határozat, ABH 2002, 153, 161; 17/2001. (VI. 1.) AB határozat, ABH 2001, 222, 227–228].” (ABH 2011, 545, 558–559). Az Alkotmánybíróság a 20/2020. (VIII. 4.) AB határozatában – a korábbi gyakorlat megerősítése mellett – hangsúlyozta, hogy a „törvény által felállított bíróság függetlensége és pártatlansága olyan általános jogelv, amely az emberi jogok védelme érdekében megkötött valamennyi jelentősebb univerzális és regionális nemzetközi egyezménynek sajátja [részletesen lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [25]]” (Indokolás [98]). Ugyanezen határozatában az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a „pártatlanság érvényesülését objektív megközelítésben a bírák kizárására vonatkozó büntetőeljárási szabályok biztosítják” {20/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [100]}.
- [68] Az integritásvédelem megőrzése és a perbeli, valamint hatósági eljárásban történő biztosításának tipikus példája a Pp.-ben (12. §, 19. §, 511. §, 563. §), illetve a Kp.-ben (10. §) a bírók kizárásának, valamint az Ákr.-ben (22–24. §) az ügyintézővel szemben érvényesülő kizárás jogintézménye. A bírókkal szemben érvényesülő

kizárási szabályok jelentőségét jelzi, hogy azok megsértése abszolút hatályon kívül helyezési oknak minősül. Az igazságszolgáltatás integritásának védelmét a jogalkotó ugyanakkor nemcsak a bírókra vonatkozó kizárási szabályokon keresztül, hanem a bíróság oldalán eljáró ülnökökre és jegyzőkönyvvezetőkre is vonatkoztatja. Kiemelendő, hogy a régi Pp. 325. § (1) bekezdés c) pontja értelmében a közigazgatási perben bíróként nem járhatott el, aki korábban a perben félként szereplő, határozatot hozó közigazgatási szerv dolgozója volt, a jogviszonya megszűnését követő 2 évig, amely szabályt a Kp. is fenntartja, sőt a 10. § (1) bekezdés c) pontjában a korábbi kétéves időkorlátot, 5 évre felemelte.

- [69] Az igazságszolgáltatás integritásának védelme azonban nem lenne teljes, ha a perben eljáró felek jogi képviselői vonatkozásában nem érvényesülnének az ügyvállalási korlát rendelkezései, amelyek egyrészt a bírók külső és belső befolyástól mentes, pártatlan ítélezését biztosító szabályok, másrészt végső soron az fél érdekét (ti. az ügyvállalási korláttal érintett ügyvéd által képviselt féllel ellenérdekű fél), a vele szembeni tisztességes eljárás érvényre juttatását szolgálják.
- [70] Az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy az ügyvédi hivatással szembeni közbizalom olyan alkotmányos érték, amelynek fenntartása jogállami feladat. Az ügyvédségre vonatkozó szabályozás abban az értelemben dichotóm, hogy részben közjogi szabályozás értelmében az ügyvédnek a megbízása ellátása során érvényre kell juttatnia a közjót, illetve a magánjogi szabályozás alapján megbízza partikuláris érdekeit. Az ügyvédnek mindazonáltal nemcsak szervezeti értelemben, hanem funkcionálisan is függetlennek kell lennie, azaz foglalkozását a megbízója érdekeivel ellentétes érdekek befolyásától mentesen, illetve az elvtelen képviselőt elkerülve kell ellátnia. Az ügyvéd funkcionális függetlensége és az elvtelen képviselőt tilalma – amelynek egyik esete az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti ügyvállalási korlát jogintézménye – teremti meg az ügyvédi hivatással szembeni közbizalmat, amely szerves részét képezi az igazságszolgáltatás integritásvédelmére hivatott szabályozási rendszernek.
- [71] A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog a bírósági perben félként szereplő személyek alapjoga, ugyanakkor ezen alapjog tényleges érvényesülésének elengedhetetlen feltétele az ügyvédi képviselőt alkotmányos védelemben részesítése nem közvetlenül, hanem közvetetten, a perbeli felek jogállami intézményvédelme útján.
- [72] Ugyanígy említendő, hogy a bizonyítási eljárás kulcsszereplőinek tekinthető tanúk és szakértők vonatkozásában is érvényesülnek integritásvédelmi rendelkezések, például szakértő és tanú esetében a felekkel való korábbi személyi összefonódás is kizárást (Pp. 301. §), illetve a tanúvallomás megtagadását (Pp. 290. §) vonja maga után. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az igazságszolgáltatás integritásának védelme komplex rendszerben érvényesül, amely úgy tud a maga teljességében a gyakorlatban érvényre jutni, ha a per minden szereplőjére (bírók, ülnökök, jegyzőkönyvvezetők, tanúk, szakértők, felek jogi képviselői) vonatkoznak a felekkel való korábbi, illetve jelenlegi kapcsolatokra tekintettel kizárási szabályok.
- [73] A perből a felek magától értetődő jelleggel nem zárhatók ki, hiszen az ő jogvitájuk eldöntésére hivatott a bírósági per jogintézménye. Annak érdekében, hogy az igazságszolgáltatás integritásának védelme a maga teljességében érvényesülni tudjon, a per minden szereplője vonatkozásában szükségesek a felekkel való korábbi/jelenlegi személyes kapcsolatuktól függő kizárási szabályok. Amennyiben a kizárási szabályok csak a bírók, az ülnökök, a jegyzőkönyvvezetők, illetve a tanúk, szakértők vonatkozásában érvényesülnek és a felek képviselőire nem vonatkoznának, úgy az igazságszolgáltatás integritásvédelmének pajzsán, így az ügyvédi hivatást érintően fennálló közbizalom alkotmányos értékén olyan rés keletkezne, amely veszélyeztetné a tárgyilagos és pártatlan ítélezést, azaz a bíró szakmai, ítélezésbeli függetlenségét, amely végső soron a felek érdekét, az igazságos és törvényes jogállami ítélethozatalt szolgálja.
- [74] Az Alkotmánybíróság nem osztja az indítványozó bírói tanács azon álláspontját, miszerint az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti ügyvállalási korlát vonatkozásában a jogalkotói cél a volt munkáltató üzleti titokvédelmére szorítkozna csak, hiszen egy közelmúltban megszüntetett munkavégzésre irányuló jogviszony során nemcsak üzleti és egyéb titkok, hanem a volt munkáltató működésére vonatkozó olyan belső – főként személyes kapcsolatokon alapuló – információk is felhasználhatóvá válnának, amelyek veszélyeztetnék a külső és belső befolyástól mentes pártatlan ítélezést. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a konkrét ügyben félként érintett NAV esetében az üzleti titoksértés eleve nehezen értelmezhető.
- [75] Tekintettel arra, hogy az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti ügyvállalási korlát nem kizárólag a volt munkáltató üzleti titokvédelmét hivatott elősegíteni, nem állítható, hogy ezen szabály elhagyása a jogrendszerből nem eredményezne koherenzavart arra hivatkozással, hogy az üzleti titok védelmét a büntetőjog és a polgári jog megfelelően biztosítja. Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti ügyvállalási korlát jogintézménye az igazságszolgáltatás integritása védelmének, mint alkotmányos értéknek

a védelmét szolgálja, amely szerves részét képezi az integritásvédelemre hivatott azon komplex rendszernek, amely főként az eljárási törvényekben nyert szabályozást. Az a tény, hogy az ügyvédek esetében érvényesülő ügyvállalási korlát nem a Pp.-ben, hanem az ügyvédekre vonatkozó státusztörvényben került külön szabályozásra nem képezheti akadályát annak, hogy a bíróság ezen jogintézményt a perben érvényre juttassa.

- [76] Az Alkotmánybíróság szerint az Üttv. 20. § (5) bekezdése szerinti ügyvállalási korlát jogintézménye egy sajátos hármasszintű rendszerben jut érvényre, amelynek szerves részét képezi az ügyvállalási korlát konkrét perben/hatósági ügyben történő tartalmi vizsgálata. A hármasszintű rendszer összetevői koherens részét képezik az ügyvállalási korlát integritásvédelmi funkciójának érvényesülését biztosítani hivatott szabályozási rendszernek, ily módon bármelyik hatáskör kivonása a jogrendszerből, vagy a hatáskör elégtelen gyakorlása azt eredményezné, hogy a jogintézmény a gyakorlatban nem jut érvényre.
- [77] A hármasszintű rendszer első eleme a konkrét perben/hatósági ügyben az ügyvállalási korlát meglétének vizsgálata, szükség esetén bizonyítási eljárás lefolytatása útján (kapott-e az ügyvéd felmentést az ügyvállalási korlát alól a korábbi munkáltatójától vagy sem, illetve eltelt-e a 3 év a korábbi jogviszonya megszűnésétől számítva). Ezen első hatáskörnek szükségszerűen csak a konkrét hatósági ügyben eljáró hatóság, illetve a bírósági perben eljáró bíróság tud érvényt szerezni, ezért a hatósági eljárás vonatkozásában a korábbi Ket. 40. §-a illetve az Ákr. 13. §-a, valamint a bírósági perben a Pp. 70. §-a lehetővé teszi az ügyvédi meghatalmazás tartalmi vizsgálatát is.
- [78] A második elem az ügyvédi kamara által az Üttv. szerint gyakorolható fegyelmi hatáskör, amely nem eredményezi az első hatáskör szerinti konkrét perben az ügyvéd képviselői eljárásának visszautasítását, hiszen az ügyvállalási korlát megsértésének gyanúja esetén még ha lenne is folyamatban az ügyvéd ellen fegyelmi eljárás, annak jogkövetkezményei a konkrét ügyekben a kamara által nem vonhatók le, kizárólag az egyedi ügyben eljáró hatóság, bíróság jogosult az ügyvállalási korlátnak konkrét ügyben érvényt szerezni.
- [79] A harmadik hatáskör az ügyvállalási korlát megsértése esetén a megbízó vagy a korábbi munkáltató által az ügyvéd ellen kezdeményezett polgári (kártérítési, illetve semmisség megállapítása iránti) per, amely perben a polgári bíróság a megbízás semmisségének jogkövetkezményeit alkalmazhatja, következésképpen ezen harmadik hatáskör miatt az első hatáskör egyidejűleg nem jelenti a megbízás semmisségének kimondását sem, hiszen annak jogkövetkezményei, kizárólag külön e célból indított polgári perben érvényesíthetők.
- [80] A hármasszintű rendszer második és harmadik eleme az első (konkrét ügyben érvényesített kizárás/képviselő visszautasítása) hatáskörtől elkülönül abban az értelemben, hogy a második hatáskör szerinti kamarai fegyelmi hatáskör, illetve a harmadik elem szerinti kártérítési hatáskör egymásra épülnek, hiszen a polgári per indítását szükségszerűen megelőzi a kamarai fegyelmi hatáskör gyakorlása, míg az első hatáskör gyakorlásának nem feltétele a második illetve a harmadik hatáskör gyakorlása. A Pp. 263. § (2) bekezdése és a Kp. 85. § (6) bekezdése értelmében a bíróságot nem köti a kamarai hatáskörben hozott fegyelmi határozat, illetve az abban megállapított tényállás, ezért a kamarai fegyelmi hatáskör gyakorlása nem előfeltétele a konkrét perben a Pp. 70. §-a alapján a meghatalmazás tartalmi, ügyvállalási korlátra is kiterjedő vizsgálatának.
- [81] Tekintettel arra, hogy a Pp. 70. §-a alapján a bíróságnak hivatalból formai és tartalmi vizsgálatnak kell alávetnie a képviseleti jogosultságot, amely tartalmi vizsgálati körbe beletartozik a jogszabály alapján – így az Üttv. 20. § (5) bekezdésében szabályozott ügyvállalási korlátra tekintettel – kizárt képviselet esete is, így megállapítható, hogy a Pp. 70. §-ának létezik olyan alkotmányos értelmezése, amely nem eredményezi az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének megsértését.
- [82] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapítja, hogy az Üttv. 20. § (5) bekezdése nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely szükségtelenül és aránytalanul korlátozná a felek tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát, ezért az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelme nem állapítható meg, ebből kifolyólag ezen rendelkezések alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.
- [83] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor az Abtv. 46. § (3) bekezdése alapján, hivatalból eljárva, alkotmányos követelmény megállapítását tartotta szükségesnek annak érdekében, hogy az Üttv. 20. § (5) bekezdése és a Pp. 70. §-ának együttalkalmazása az Alaptörvénnyel összhangban álló jogalkalmazói értelmezést eredményezzen, amelynek értelmében a meghatalmazott képviseleti jogosultságának tartalmi vizsgálata arra is kiterjed, hogy nincs-e jogszabályi – így az Üttv. 20. § (5) bekezdése alapján fennálló – akadálya a meghatalmazott eljárásának és ezen vizsgálata alapján szükség esetén le kell vonnia a felek perbeli képviseletét érintő jogkövetkezményeket. Az Alkotmánybíróság kiemeli, amennyiben a bíróság a képviseleti jogosultság tartalmi vizsgálata során azt észleli, hogy az jogszabályba, így az Üttv. 20. § (5) bekezdésébe ütközik, akkor nyilatkoztatnia szükséges

az érintett feleket és az ügyvédet, szükség esetén fel kell hívnia a feleket arra is, hogy nyilatkozatukat okirattal igazolják. Ezt követően amennyiben a nyilatkozatok és az okiratok alapján megállapítható az ügyvállalási korlát fennállása, a bíróság oly módon tudja biztosítani a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog érvényesülését, ha megfelelő határidő biztosításával hiánypótlásra hívja fel az ügyvállalási korláttal érintett ügyvéd által képviselt felet, hogy gondoskodjon új jogi képviselő meghatalmazásáról, vagy amennyiben a jogi képviselő nem kötelező, a továbbiakban járjon el személyesen, illetőleg az eddig, a kizárt jogi képviselő által megtett perbeli cselekmények vonatkozásában is nyilatkozzon arról, hogy azokat magáénak ismeri-e el, ellenkező esetben ezen perbeli cselekmények megismétlése szükséges.

- [84] Ezen túlmenően az Alkotmánybíróság utal arra, hogy amennyiben az eljáró bíróság úgy látja, hogy az előtte folyó perben eljáró hatóság jogait/tevékenységét visszaélészerűen gyakorolja, akkor egyrészt élhet a Pp. 166. §-a alapján a Pp. 18. § (2) bekezdése szerinti eset mintájára pénzbírság kiszabás lehetőségével, amennyiben úgy ítéli meg, hogy az egyik fél nyilvánvalóan alaptalanul kezdeményezte a másik fél jogi képviselőjének perből történő kizárását, másrészt súlyosabb esetekben felvetődhet a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 305. §-ában szabályozott hivatali visszaélés gyanúja, amely vonatkozásban a bíróságot feljelentési kötelezettség terheli a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 376. § (2) bekezdése alapján. Ugyanakkor a közigazgatási ügyben eljáró bíróságnak nincs, és nem is kell, hogy hatásköre legyen az egyik fél vagy ügyvédje által elszenvedett kár megállapítására, vagy munkajogi, fegyelmi hatáskör gyakorlására.

6. Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [85] Egyetértek a rendelkező részben foglaltakkal, ugyanakkor fontosnak tartom kiemelni az alábbiakat.
- [86] 1. A Kúria eljáró tanácsa szerint az Üttv. 20. § (5) bekezdése az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján sérti a normavilágosság követelményét. Az indítványozó bírói tanács hangsúlyozta, hogy álláspontja szerint a bíróság hivatalból köteles gondoskodni arról, hogy a törvényben meghatározott ügyvállalási korlát alá eső megbízással rendelkező ügyvéd perbeli képviselőként ne járhasson el. Az indítvány érvelése szerint ugyanis ezáltal biztosítható, hogy a bíróságnak az Alaptörvény 25. cikk (1) bekezdésében meghatározott igazságszolgáltatási tevékenysége ne szenvedjen csorbát. Ellene hat ugyanakkor ezen alkotmányos követelménynek, hogy az Üttv. támadott rendelkezésének a bírói gyakorlatban nem alakult ki egységes értelmezése, és számos esetben a bíróságok nem vizsgálták az ügyvállalási korlátot.
- [87] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a jogbiztonság az államtól és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek {3057/2019. (III. 25.) AB határozat, Indokolás [15]}. Ebből tehát az következik, hogy a normavilágosság szempontjából a konkrét mérce, hogy a norma legyen „egyértelmű” és alkalmazása „kiszámítható” {3098/2016. (V. 24.) AB határozat, Indokolás [30]–[33]; 3296/2018. (X. 1.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [88] Az Üttv. 20. § (5) bekezdése a meghatalmazott képviseleti jogosultságát korlátozza. A Pp. 70. §-a pedig előírja, hogy a meghatalmazott képviseleti jogosultságát a bíróság az eljárás bármely szakaszában hivatalból vizsgálja. A Pp. hatályos szabályozása nem változtatott a régi Pp. szabályozásán, és annak bírói gyakorlatán: a bíróság a meghatalmazott képviseleti jogosultságát az eljárás folyamán (nyilvánvalóan különös figyelemmel az egyes eljárési szakok kezdetére, mint a keresetlevél benyújtása, az ellenkérelem előterjesztése, a fellebbezés, a felülvizsgálat vagy a perújítás) mindvégig hivatalból vizsgálja. Ez kiterjed a meghatalmazás alaki és tartalmi vizsgálatára (lásd például: EBH2010. 2195.).
- [89] Fontosnak tartom kiemelni azt is, hogy a jogi képviselet szabályszerűsége az igazságszolgáltatás fontos alkotmányos garanciája. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta ugyanis, hogy az ügyvédi tevékenység gyakorlása során az ügyvédi hivatás függetlensége az alkotmányos jogok – így elsősorban az igazságszolgáltatáshoz fűződő jogok – érvényesítésének garanciáját képezi. Ennek pedig lényeges eleme az összeférhetlenségi szabályok érvényesülése, amelyek e függetlenség biztosítékai. Az Alkotmánybíróság rámutatott ezért, hogy az összeférhetlenségi szabályoknak ezáltal az a céljuk, hogy kizárják az elvtelen, a megbízó érdekeivel ellentétes, avagy egyébként jogszerűtlen képviselet lehetőségét. Az ügyvédi megbízás ugyanakkor természeténél fogva magas szintű etikai követelményekkel járó bizalmi jellegű jogviszony, így indokolt, hogy a szabályozás az elvtelen képviseletnek még a látszatát is törekedjék elkerülni [365/B/2000. (IX. 23.) AB határozat, ABH 2002, 1147, 1151].
- [90] A fentiek alapján az alkotmányos követelmény tartalmával egyetértek. Álláspontom szerint ugyanakkor az Üttv. 20. § (5) bekezdésének és ezzel összefüggésben a Pp. 70. §-ának az indítványban bemutatott eltérő értelmezése a bírói gyakorlatban a jogalkalmazás kiszámíthatóságának követelményén keresztül a jogbiztonság elvét sérti. Az Abtv. 46. § (3) bekezdésén alapuló jogkövetkezményt az Alkotmánybíróságnak ezért az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből kellett volna levezetnie.
- [91] 2. Az Abh.-hoz fűzött különvéleményemben is utaltam rá, hogy álláspontom szerint a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog a bírósági eljárásban résztvevő feleket, illetve az eljárás alá vont személyeket illeti meg. Az eljárás során a jogi képviselet megszűnése miatt a feleket ért joghátrány ezért a felek vonatkozásában vetheti fel a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét. Erre tekintettel az indokolásnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggő részeivel csak részben értek egyet.
- [92] Annak hangsúlyozását tartom fontosnak, hogy az eljáró bíróságnak az eljárési szabályok keretei között mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a megszűnt jogi képviselet miatt a feleket az eljárás során hátrány ne érje.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [93] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert tisztességes (*fair*, méltányos kiegyensúlyozott) bírósági eljáráshoz való jog védelmi körébe tartozik részben a bírósági eljárás alapjogilag egységként értékelt és védett minősége, részben pedig azok a részjogosítványok, amelyeket az Alaptörvény maga nevesít és amelyeket az Alkotmánybíróság bontott ki gyakorlata során. A bírósági eljárással kapcsolatos jogosultságok tartalmuk mellett a jogosulti és a kötelezetti kör, valamint a korlátozhatóság oldaláról mutatnak eltérő sajátosságokat {összefoglalóan lásd erről például: 3046/2019. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [49]–[51]}.
- [94] A többségi indokolás által Abh.-ként hivatkozott 3179/2018. (VI. 8.) AB határozat jelen ügy szempontjából fontos momentuma az, hogy a testület a bírósági eljárásban jogi képviselőként eljáró ügyvéd alapjogi jogalanyiságát is elismerte a XXVIII. cikk (1) bekezdése kapcsán (Abh., Indokolás [49]). Eszerint a perben jogi képviselőként eljáró ügyvéd – meghatározott körben – „saját jogon”, ügyfele érdekeitől függetlenül is sérelmezheti a bírói döntéssel szemben az Alkotmánybíróság előtt a *fair* bírósági eljárás tartalmi követelményeit.
- [95] Az Üttv. 20. § (5) bekezdése – konkrét normakontroll hatáskörben vizsgált szabálya – meghatározott ténybeli körülmények között az ügyvéd perbeli jogi képviselőkénti eljárásának lehetőségét ügyhöz kötötten, avagy meghatározott időtartamban kizárja. A tilalom az érintett ügyvéd számára – alapjogi oldalról – korlátozást jelent.
- [96] Ahogy arra a határozat többségi indokolása – a törvényi indokolás és a megkeresett, tárgykör szerint illetékes miniszter állásfoglalását idézve – is utal, az Üttv. vizsgált rendelkezésének a célja az, hogy akadályát képezze a jogi képviselő korábbi foglalkoztatásával összefüggő információs vagy kapcsolati tőkén alapuló, avagy egyéb jellegű, de mindenképpen illetéktelen előny perbeli felhasználhatóságának.
- [97] Álláspontom szerint az indítvány alapján a testületnek abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az ügyvédi képviselet Üttv.-n alapuló fentiek szerinti korlátozása az ügyvéd XXVIII. cikk (1) bekezdésén alapuló mely részjogosultságát korlátozza. Emellett a korlátozást milyen alkotmányosan értékelendő cél (más alapvető jog érvényesülése vagy alkotmányos érték védelme) elérése teszi szükségessé, a szükségesség igenlő megválaszolása esetén pedig a törvényben megjelenő korlátozás arányos-e [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése].
- [98] A határozat rendelkező részét támogatom, mert meggyőződésem szerint a konkrét ügyhöz és a meghatározott időtartamhoz kötött Üttv.-beli szabály szükséges korlátja a jogi képviselő perbeli képviseleti jogának, figyelemmel az ellenérdekű fél (felek) alanyi és alapjogainak, például a fegyverek egyenlőségének érvényesíthetősége, de a bírósági eljárás alapjogilag egységként értékelt és védett minőségének megőrizhetősége miatt is. Mivel a szabályban előírt korlátozás mindkét esetben jól körülhatárolt, időleges, egyebekben pedig az ügyvéd korábbi foglalkoztatójának döntésével fel is oldható, ezért az arányosság követelménye sem sérül.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [99] A határozat a megállapított alkotmányos követelményben tartalmilag egyértelműsíti, hogy a Pp. 70. §-ából és az Üttv. 20. § (5) bekezdéséből következően az eljáró bíróságnak minden esetben hivatalból kell vizsgálnia a meghatalmazott képviseleti jogosultságát tartalmi szempontból abban a tekintetben is, hogy nincs-e jogszabályi akadálya a meghatalmazott eljárásának. Nem vitatva a megállapított alkotmányos követelményt, nézetem szerint a jogi szabályozás hiányos abban a tekintetben, hogy milyen eljárási kötelezettségei vannak konkrétan az eljáró bíróságnak illetve az ügyvédi tevékenységet gyakorló meghatalmazottnak az Üttv. 20. § (5) bekezdésében foglalt összeférhetlenség hivatalból történő kétséget kizáró tisztázása érdekében.
- [100] Ha ugyanis a perben eljáró ellenérdekű fél nem hivatkozik a vele szemben képviseletet ellátó ügyvédi tevékenységet gyakorló meghatalmazott összeférhetlenségére (amikor is nem kérelemre történő, hanem a törvény rendelkezése folytán hivatalbóli vizsgálat kötelezettségének esete áll fenn), kérdés, hogy hivatalból milyen természetű eljárási lépésre van lehetősége (illetve mi a konkrét kötelezettsége) a bíróságnak az összeférhetlenség kétséget kizáró tisztázására, és milyen kötelezettséggel terhelhető a hivatalbóli vizsgálat érdekében az ügyvédi

tevékenységet gyakorló meghatalmazott. (Ilyen lehet például az ügyvédi tevékenységet gyakorló vonatkozásában annak előírása, hogy a keresetlevélben vagy az ellenkérelemben tegyen minden esetben nyilatkozatot az összeférhetetlenséget illetően, vagy a bíróságot érintően más, a fenti célt szolgáló konkrét eljárási lépések meghatározása.)

- [101] Mivel eljárási jogokról (kötelezettségről), illetve ezeket realizáló (megvalósító) eljárási lépésekről van szó, az eljárásjog természetéből kiindulva ezek tételes szabályozását nem tartom mellőzhetőnek. Ennek hiányában néztem szerint sérül az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság (jogbiztonság) követelménye, mire is tekintettel az alkotmányos követelmény megállapítása mellett indokolt lett volna az Abtv. 46. § (1) bekezdésének alkalmazásával jogalkotói mulasztás megállapítása és a jogalkotó felhívása a mulasztás pótlására.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [102] Egyetértek az elfogadott határozat rendelkező részével és az indokolás főbb irányával, ugyanakkor fontosnak tartom az ügyvel kapcsolatban az alábbi alkotmányjogi jelentőségű összefüggések bemutatását és hangsúlyozását.
- [103] A bírói kezdeményezés az ügyvédi törvény rendelkezésével [Üttv. 20. § (5) bekezdés] és perjogi alkalmazásával kapcsolatban fogalmazott meg alkotmányossági aggályokat. A kezdeményezés elbírálásakor álláspontom szerint nem mellőzhető az ügyvédi hivatással kapcsolatos alkotmányjogi szempontú vizsgálat lefolytatása és a jelen ügyben is releváns alkotmánybírói gyakorlat értékelése.
- [104] Az ügyvédek alkotmányjogi helyzetével kapcsolatban az Alkotmánybíróság több elvi jelentőségű, a jelen ügghöz is közvetlenül kapcsolódó megállapítást tett, amelyek egy része ugyan még a korábbi Alkotmányon alapult, de ezeket az Alaptörvény hatálybalépése utáni alkotmánybírói gyakorlat is megerősítette.
- [105] Az ügyvédi hivatás közvetlen alapjogi védelem alatt áll, amely egyrészt a munka és a foglalkozás szabad megválasztásán keresztül érvényesül, továbbá mind a hatósági mind a bírósági eljárások tisztességességének keretében értelmezhető, hiszen az ügyvéd egyes, a tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványainak védelmét és érvényesítését hivatott előmozdítani {Abh., Indokolás [45]}.
- [106] Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi jelentőségű jellemzője a funkcionális függetlenség. A funkcionális függetlenség azt a követelmény támasztja az ügyvéddel szemben, hogy független legyen a közhatalomtól, másrészt az ügyfele érdekeit hátrányosan érintő befolyástól. Az Alkotmánybíróság a 428/B/1998. AB határozatában megállapította, hogy az ügyvédi hivatás az alkotmányos alapjogok érvényesítésének garanciális eszközeként más hivatásoktól eltérő, „lényegesen nagyobb mértékű, szélesebb körű, [...] kivételes függetlenséggel párosul. Alapvető jellemzője továbbá, hogy az ügyvéd tevékenysége az ügyfelek bizalmára épül és az ügyvédi kar bármelyik tagjának a közbizalmat sértő magatartása – egyebek közt éppen az ügyvédi kar önállósága, függetlensége folytán – szélesebb körben, az egész hivatást, az ügyvédi hivatás tekintélyét, másrészt az állami szervektől különálló köztisztület, a szakmai kamara többi tagját is közvetlenebb módon érinti.” {ABH 2004, 1236, 1243, idézi és megerősíti: Abh., Indokolás [46]}
- [107] Az ügyvédi hivatás szabályozásának alapjogvédelmi tartalma és funkciója eredményezi azt, hogy más hivatásokkal szemben az „ügyvédi foglalkozás gyakorlásának tevékenységformái normatívan előírtak és formalizáltak”, és közjogi jellegűek {ABH 1994, 127, 132; ABH 2004, 1561, 1569; 3380/2012. (XII. 30.) AB határozat, Indokolás [16]}. Az ügyvédi hivatásra irányadó szabályok ellenőrzését a szakmai kamara végzi, amely kamarával szemben szintén érvényesül a közbizalom és az ügyvédi függetlenség: annak „az ügyvédi kamara mint köztisztületi szerv ad garanciát és nyomatékot” [ABH 1994, 127, 131; ABH 2009, 2183, 2193].
- [108] Az ügyvédi hivatás funkcionális függetlenségének alkotmányos pozíciójából vezethetőek le azok a szakjogi követelmények, amelyek részben az egyes eljárásjogi törvényekben foglalt eljárásjogi jogosítványokban, részben a hivatásrendre vonatkozó jogállási normákban jutnak érvényre.
- [109] A bírói kezdeményezéssel érintett jogintézmény is ezen rendszer egyik eleme, és mint ilyen hozzájárul az igazságszolgáltatás rendes működésének biztosításához, illetve az ügyvédséggel szembeni közbizalom fenntartásához.

hoz. A vizsgált norma alkotmányossági vizsgálatakor irányadónak tartom az összeférhetlenségi szabályokkal összefüggésben kimunkált alkotmánybírói gyakorlatot, amelynek elvi tételei álláspontom szerint jelen ügyben is alkalmazandóak. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „[m]ás oldalról tekintve az összeférhetlenségi szabályoknak az a céljuk, hogy kizárják az elvtelen, a megbízó érdekeivel ellentétes, vagy egyébként jogszerűtlen képviselői lehetőséget. Az ügyvédi megbízás ugyanakkor természeténél fogva magas szintű etikai követelményekkel járó bizalmi jellegű jogviszony, így indokolt, hogy a szabályozás az elvtelen képviselőnek még a látszatát is törekedjék elkerülni.” {ABH 2002, 1147, 1151; idézi és megerősíti: Abh., Indokolás [47]}

- [110] Az ügyvédi hivatással szembeni közbizalom fenntartásához, az alkotmányos alapjogok érvényesítéséhez szükséges funkcionális függetlenség azt a követelményt támasztja az ügyvédre irányadó alapvetően közjogi szabályozással szemben, hogy kizárja az elvtelen, a megbízó érdekeivel ellentétes vagy egyébként jogszerűtlen képviselői lehetőséget. Ez más oldalról azt jelenti, hogy az ügyvállalási korlát megsértése, és ennek perjogi következményeinek elmaradása aláássa az ügyvédi hivatás funkcionális függetlenségét, az ügyvédi karral szembeni közbizalmat is. Ha az ügyvéd a tisztességes eljárásához való alapjog egyes részjogosítványait gyakorolja, akkor azt törvényesen kell, hogy tegye és e körben kiemelt jelentősége van a garanciális szabályok betartásának, amelyek elősegítik azt, hogy az eljárás tisztességes és pártatlan legyen.
- [111] Mindezekből az alkotmányjogi érvekből következik véleményem szerint az, hogy az ügyvállalási korlát jogintézménye nem alaptörvény-ellenes és az ügyvállalási korláttal ellentétes jogcselekményeket perjogi szankciók is sújtják. Összességében úgy vélem, hogy a párhuzamos indokolásomban foglalt alkotmánybírói határozatok és alkotmányos összefüggések részletesebb ismertetése mindenképpen szükségesek ahhoz, hogy az érdemi alkotmányossági vizsgálat megalapozott legyen. Ezen megállapítások nélkül ugyanis nehezen ítéltető meg ennek a fontos alkotmányossági kérdésnek az érdemi vetülete.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró különvéleménye

- [112] A határozat rendelkező részében kimondott alkotmányos követelménnyel nem értek egyet. Nem látom alátámasztottnak, hogy a tisztességes eljárásához való jogból kényszerítően következik az, hogy az ügyvéd képviselői jogosultságának Pp. szerinti vizsgálata szükségszerűen kiterjed annak vizsgálatára is, hogy az ügyvéd a korábbi munkáltatójával szemben vállalhatja-e az adott per vitelét.
- [113] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el”. Az Alaptörvény eme rendelkezése a felek számára biztosít jogot, kötelezettje pedig egyrészt a bíróság (folytassa le tisztességesen az eljárást), másrészt az állam (teremtse meg ennek garanciáit). Az eljárás tisztességessége felett örökös és az ítéletet meghozó bíró függetlensége és pártatlansága nem állítható párhuzamba az eljárás egyéb szereplőinek (így a képviselő) függetlenségével. Az ügyvédekkel szembeni közbizalom fontos és alkotmányosan elismert érték, de nem a tisztességes eljárásához való jog részjogosítványa.
- [114] Amennyiben egy képviselő az Útv. 20. § (5) bekezdését megsértve vállal képviselői tevékenységet, ez megalapozhatja felelősi és polgári jogi felelősségét, de ennek vizsgálata véleményem szerint meghaladja az alapügy kereteit.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírói ügyszám: III/1116/2020.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2021. évi 3. számában.

